

STADSHOLMEN

KLINTEN 2

Mäster Mikael's gata 9A-B och 11

SÖDERMÄLM

Stadsholmen

AB Stadsholmen är Stockholms stads bolag för förvaltning av äldre, kulturhistoriskt värdefulla fastigheter. Vi äger och förvaltar merparten av bebyggelsen inom kulturresevatet östra Mariaberget, Skinnarviksberget, Åsöberget och Vita bergen samt området vid Katarina kyrka. Dessutom är Stadsholmen största fastighetsägare i Gamla stan, på Långholmen och i Djurgårdsstaden. Vi äger och förvaltar även gårdar i ytterstaden – stamfastigheter från vilka stadens moderna förorter vuxit fram. För närvarande omfattar beståndet 279 fastigheter med drygt 700 byggnader, som inrymmer 1633 lägenheter och 804 lokaler. Stadsholmen är ett dotterbolag till AB Svenska Bostäder.

Stadsholmen bildades 1936 av samfundet S:t Erik för att rusta upp några kvarter i Gamla stan. Stadsholmen är det äldre namnet på denna stadsdel. 1967 förvärvade Stockholms stad bolaget och överförde merparten av sitt äldsta bostadsbestånd till Stadsholmen. Under åren har även Stadsholmen övertagit byggnader från andra fastighetsägare som byggnadsstyrelsen, kriminalvården och Gatu- och fastighetskontoret i Stockholm.

Med tiden har ett synsätt vuxit fram där antikvariska principer baserade på varje hus historia och förutsättningar blivit vägledande för hur byggnader och yttre miljö ska förvaltas och rustas. Flertalet av våra fastigheter har högsta klassificering (blå) vilket innebär att de har så stora kulturhistoriska värden att de motsvarar kraven för byggnadsminnen. För oss är byggnadsvård ett vardagsarbete och allt vi gör präglas av respekt för husen och deras historia.

FAKTABLAD

Byggnader och miljöer berättar ofta något om vår historia. Genom byggnaderna kan vi få veta hur staden och samhället förändrats. Husen ger oss också kunskap om hur människor har arbetat, bott och inrett sina hem och de speglar även olika gruppers livsvillkor.

Somliga hus är väldokumenterade och omskrivna medan andra är mer anonyma. Under några år har vi tillsammans med Stadsmuseet i Stockholm arbetat med att sammanställa en kortfattad information om alla våra fastigheter; information om när husen byggdes, hur de har förändrats och hur de har använts under åren.

För att kunna beskriva den enskilda fastighetens historia har vi dels besökt varje hus för att se vad som finns kvar från äldre tid och dels letat uppgifter i arkiv och litteratur. En del nya foton har tagits för att illustrera faktabladet.

För att hinna med alla fastigheter inom rimlig tid har arbetet byggts på lättåtkomliga uppgifter. Ingen fullständig arkivforskning har alltså gjorts och de historiska beskrivningarna är därför inte heltäckande. Ibland kan uppgifter i olika arkiv också vara motsägelsefulla och det har inte alltid funnits möjlighet att reda ut frågetecken. Faktabladet kan därför komma att fördjupas och förändras vid nya undersökningar i framtiden.

Faktabladet finns samlade på Stadsholmens webbplats www.stadsholmen.se

MÄSTER MIKAELS GATA NR 9 OCH 11 NÄRMAST.
FOTO OMKRING 1900, SSM FA46104

Gårdarna på båda sidor av Mäster Mikael's gata har en blandad sten- och trähusbebyggelse som var vanlig på Stockholms malmar under 1700- och 1800-talen. Här finns fastigheter med förhållandevis påkostad bebyggelse för ett lägre borgerskap – ofta med maritim anknytning – tillsammans med enklare gårdshus med varierande funktioner som bostäder och lagerlokaler.

Husen på norra sidan av gatan, inom fastigheterna Klinten 2 och 3, är enklare än de på södra sidan. Trähuset på Mäster Mikael's gata 9 från 1720-talet visar hur bostadshus för hantverkare och mindre bemedlade kunde se ut vid den tiden. Stenhuset kom till efter en brand i början av 1800-talet och är exempel på hur stenhusbyggande blev allt mer vanligt från slutet av 1700-talet och framåt. Både exteriörer och interiörer är välbevarade med årsringar som berättar om inredningsideal under 1700- och 1800-talen. De iordningställda gårdsmiljöerna med både stenläggningar och planteringar bidrar till områdets särpräglade karaktär. Klinten 2 är blåvärderade enligt Stadsmuseets

kulturhistoriska klassificering. Det innebär att husen och gårdsmiljöerna har ett synnerligen stort kulturhistoriskt värde.

OMRÅDESBESKRIVNING

Den kraftiga befolkningsökningen i Stockholm på 1600-talet innebar en snabb utbyggnad på malmarna. Området på Katarinaberget var i stort sett bebyggt vid 1600-talets slut. Den stora församlingskyrkan började byggas 1656 och placerades väl synlig på höjden.

En brand ödelade 1723 större delen av bebyggelsen i Katarina församling och återuppbyggnaden gick långsamt i efterdyningarna av krig och pest. Det dominerande byggnadsmaterialet var timmer, trots

MÄSTER MIKAELS GATA 9 OCH 11. FOTO J. MALMBERG.

stadens ambitioner att endast stenhus borde uppföras. Genom tryckta byggnadsordningar senare under 1700-talet fick stadsarkitekten god kontroll över byggandet, och i strävan efter enhetlighet och brandsäkerhet uppfördes många välproportionerade och gulputsade borgarhus av sten. De flesta av områdets bevarade trähus kan därför placeras i det tidiga 1700-talet.

Första hälften av 1800-talet var, liksom i övriga staden, en tid med liten byggnadsverksamhet. Förändringarna var däremot betydligt större under århundradets senare del och 1900-talets första årtionden. Det byggdes en mängd hyreshus som till viss del ersatte den äldre småskaliga bebyggelsen och gav området en ny siluett. Samtidigt genomfördes nya trafiklösningar som förbättrade kommunikationerna till den kuperade och svårtillgängliga östra delen av Södermalm. Katarinahissen från 1880-talet och framdragningen av Katarinavägen under åren omkring 1910 gjorde området lättare att nå men förändrade samtidigt stadsbilden.

Katarinaberget ger en viktig och intressant bild av fyra seklers stadsbyggnadshistoria. Området har, tillsammans med Mariaberget och Stigberget, den största koncentrationen av bevarad 1700-talsbebyg-

gelse på malmarna, men också hus från senare tider. Stadsbilden är varierad med många ålderdomliga inslag och mycket grönska. Läget på berget erbjuder också vackra utblickar över staden och vattenrummen.

HISTORIK

Nuvarande Klinten 2 bestod från början av två separata fastigheter med olika ägare. De har under 1900-talet slagits samman och nu finns här två skilda gårdar med varsitt bostadshus, ett trähus på Mäster Mikael's gata 9A–B och ett stenhus på Mäster Mikael's gata 11.

Mäster Mikael's gata 9A–B

Trähuset vid Mäster Mikael's gata 9A–B uppfördes som två timrade byggnader efter branden i Katarina 1723. I en brandförsäkring från 1751, då husen ägdes av segelmakaren Jonas Östling, beskrivs de med varsitt rum och kök samt en vind ovanpå. Taken var täckta med näver och torv. På norra delen av gården låg en bagarstuga. På 1770-talet beskrivs de båda stugorna vid Mäster Mikael's gata som ”tillsammansdragna”, vilket bör betyda att de vid den här tiden har byggts ihop. Samtidigt gjorde dåvarande ägaren Lars Wetterholm en större ombyggnad. Det

GÅRDEN TILL MÄSTER MIKAELS GATA 9. FOTO J. MALMBERG.

sammanbyggda huset fick panel både ut- invändigt samt nya golv och fönster. Bottenvåningen innehöll två rum och på vinden fanns två kammare. Takstolarna gjordes nya och på taket ersattes torven av tegel. En omfattande reparation gjordes även 1852. Då tillkom troligen förstukvisten, som i en brandför-säkring från 1860-talet beskrivs som ett öppet trapphus. Den har senare under 1800-talet byggts om och försetts med kulörta glasrutor. I början av 1960-talet monterades husen ner och återuppfördes på samma plats, men med viss utökad yta. Fastigheten förvärvades av Stockholms stad i två etapper 1909 och 1927.

Mäster Mikael's gata 11

Den äldre trähusbebyggelsen som fanns vid Mäster Mikael's gata 11 brann ner i början av 1800-talet. Den ersattes med ett tvåvåningt bostadshus i sten mot Högbergsgatan, som vid den här tiden sträckte sig ända hit. Mot Mäster Mikael's gata uppfördes en stallbyggnad i sten som innehöll en körport till gården och stall för tre hästar samt vagnshus. På vinden fanns en foderskulle. Stallet byggdes om till kuskbostad 1875 och huset vid Högbergsgatan revs 1909. Portgången genom det bevarade huset fanns kvar långt in på 1900-talet och inredningarna tycks

ha varit mycket enkla. På 1960-talet gjordes en glasad tillbyggnad i två våningar till det befintliga huset. Fastigheten förvärvades av Stockholms stad 1884.

BYGGNADSBESKRIVNING

Mäster Mikael's gata 9 A–B

Mäster Mikael's gata 9 A–B består av två sammanbyggda hus klädda med locklistpanel och tegel respektive plåttak. Fönstren i båda byggnaderna är sentida men har beslag av 1700-talstyp. Det norra huset har av äldre inredningsdetaljer bland annat kvar ett par fyrfyllningsdörrar med runda, smidda beslag av tidig 1700-talstyp, ett bjälktak med svaga spår av dekormålning i grisaille samt i vindsrummet en kakelugn, sannolikt från slutet av 1800-talet eller början av 1900-talet. Den södra byggnaden har en glasveranda med färgade och etsade små rutor och en dörrömfattning i klassiserande stil med en kraftigt profilerad pardörr – dörren och ömfattningen är sannolikt från en renovering på 1850-talet. Invändigt finns på bottenvåningen dörrar och foder av 1700-talstyp, stenprofilerade bröstpaneler och karnissvängda taklister i puts. Vindsvåningen har en huvudsakligen modern karaktär men här finns också ett paneltak med snedställd taklist och en 1800-talskakelugn.

INTERIÖR FRÅN FARSTUN TILL MÄSTER MIKAELS GATA 9. DÖRREN ÄR EN FYRFYLLNINGSDÖRR MED KAMMARLÅS. FOTO J. MALMBERG.

INTERIÖR MED 1800-TALSKAKELUGN FRÅN MÄSTER MIKAELS GATA 9. FOTO J. MALMBERG.

Den kuperade, smala gården är välbevarad och sträcker sig mot bergsbranten i norr. Här finns fortfarande en delvis äldre stenläggning och åtminstone en rabatt av äldre karaktär. Mot gatan är gården avgränsad med ett rött plank på gammalt vis.

Mäster Mikaels gata 11

Mäster Mikaels gata 11 är ett envåningt, putsat hus med tegelklätt, brutet tak med tre takkupor. Mot norr ligger en glasad tillbyggnad från 1960-talet. I den äldre byggnadsdelen finns halvfranska dörrar med kammarlås samt dörr- och fönsterfoder av 1700-talstyp. Fönstren mot gatan har sentida, invändiga nattluckor som troligen har ersatt äldre luckor. I den moderna delen finns en polykrom kakelugn från 1700-talet, deponerad från Stadsmuseets samlingar på 1960-talet.

Trädgården fick huvudsakligen sin nuvarande utformning på 1960-talet när det gamla huset byggdes till. Karaktäristiska för tiden är till exempel markbeläggningen av öländsk kalksten och terrasserna.

GÅRDEN TILL MÄSTER MIKAELS GATA 11. FOTO J. MALMBERG.

GEMENSAMT ANSVAR FÖR VÅR LEVANDE HISTORIA

Byggnader och miljöer med stort kulturhistoriskt värde berättar alltid något väsentligt. Det kan handla om stadsutveckling, samhällsförändringar, arkitektur, stilideal eller hantverksmetoder, men också om hur människor har bott och inrett sina hem eller om de skilda livsvillkoren för olika sociala skikt. Att fastigheterna byggts om och moderniserats under årens lopp är en del av historien.

Vi och våra hyresgäster är tillfälliga brukare i ett långvarigt historiskt skede. Vi har ett gemensamt ansvar för att aktivt och på ett varsamt vis bevara de värdefulla miljöerna till framtida generationer. Varsamhet kan bland annat innebära att behålla äldre planlösningar och att vara rädd om inredningsdetaljer som paneler, dörrar, lister och kakelugnar. Anpassningar och förändringar kan ske, men utan att vi förvanskar oersättliga värden. Individuella bedömningar måste alltid göras från fall till fall. Vi ska inte glömma att stilar och behov skiftar över tiden. Det vi idag kan tycka vara otidsenligt kan av kom-

mande generationer upplevas positivt och värdefullt.

Att använda traditionella material som kalkputs eller oljefärg är också viktigt, liksom att utforma nya inredningsdetaljer så att de passar i miljön. Vid vanlig städning och rengöring måste vi ta hänsyn till att de material och ytskiktsbehandlings som finns i husen – till exempel trä, kalksten, stuck, oljefärg, limfärg och linoleum – är ömtåliga och kräver särskild försiktighet. Även innergårdar och trädgårdar har sina särskilda förutsättningar och ska skötas och utvecklas så att karaktären bevaras.

Stadsholmen har samlat sina riktlinjer för fastighetsunderhåll i broschyren ”Ett stockholmskt kulturarv – att förvalta borgarhus och kåkar”. Alla hyresgäster har fått skriften, men den finns också på vår hemsida. Här finns också några konkreta råd om hur man som hyresgäst bäst vårdar de gamla husen och miljöerna. På Stockholms stadsmuseums hemsida finns allmän information om byggnadsvård, www.stadsmuseum.stockholm.se.